

Европейски съд по правата на човека

Якубовски срещу Германия (Jacubowski v. Germany, A-291-A)

Решение от 23.06.1994 г.

(резюме)*

чл. 10: свобода на словото

Фактът, че в даден случай свободата на изразяване се упражнява по начин, различен от участието в обсъждане на въпроси от обществен интерес, не я лишава от защитата, предоставена с чл. 10.

Факти по делото

Г-н Манфред Якубовски, журналист по професия, работел като главен редактор на една новинарска агенция, управлявана от търговско дружество с ограничена отговорност, на което той бил съучредител и мениджър. На 31 март 1983 г. дружеството започнало процедура по обявяване в несъстоятелност, а по-късно същата година било създадено ново, акционерно дружество, на което г-н Якубовски станал единствен директор и главен редактор.

По причини, свързани с финансовото управление на жалбоподателя, на 17 юли 1984 г. надзорният съвет на дружеството го уволнил без предупреждение. Той обжалвал, като междувремевно му били връчени и други съобщения за уволнение. В част от тях, наред с други основания било посочено и това, че на 25 септември 1984 г. е разпространил сред свои колеги циркулярно писмо, придружено със статии от вестници (вж. по-долу). Апелативният съд на Кьолн приел, че разпространяването на циркулярното писмо с приложените статии съставлява сериозно нарушение от страна на г-н Якубовски на задължението му за лоялност, което е направило невъзможно за работодателя му да продължи неговия договор. Като е изпратил статии от вестници на голям брой влиятелни професионалисти и е подкрепил в циркулярното писмо съдържанието в тях отрицателни изявления относно компетентността и бизнесположението на своя работодател, г-н Якубовски съзнателно е поел риска да причини на компанията значителни вреди. Съдът приел, че такова поведение от страна на ръководен служител е неприемливо и следователно не се покрива от конституционното право на свобода на изразяване. От циркулярното писмо можело да се заключи, че неговата главна цел не е била да защити репутацията и честта на жалбоподателя. От последния му абзац се виждало, че то цели разпространяването на неблагоприятни коментари относно бившия работодател на жалбоподателя и установяването на контакти с адресатите.

Г-н Якубовски обжалвал това решение пред Федералния съд и пред Федералния конституционен съд, но те не приели жалбите му за разглеждане, с мотива, че нямат изгледи за успех.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Месец след съобщението за уволнение на жалбоподателя, на 16 август 1984 г., агенцията публикувала изявление за печата, съдържащо информация относно нейната реорганизация. В него се критикувало и лошото управление на жалбоподателя, в резултат на което, както и на неподходящото му отношение към клиентите, дружеството загубило голяма част от клиентелата си и понесло финансови затруднения. Съобщавало се, че г-н Якубовски е уволнен поради своята некомпетентност като бизнесмен.

Жалбоподателят поискал от агенцията да публикува неговия отговор на изявлението, но без успех. Той се обърнал към районния съд в Бон с искане да задължи агенцията да публикува отговора, но това му било отказано на 17 септември 1984 г. На 11 октомври Апелативният съд на Кьолн отменил отказа на районния съд и разпоредил агенцията да удовлетвори искането на г-н Якубовски за публикуване на отговора му, което било сторено един месец по-късно. В този отговор жалбоподателят изложил подробни реплики на всички основни обвинения, съдържащи се в отправеното от агенцията изявление за печата.

Междувременно, на 25 септември 1984 г., г-н Якубовски изпратил на 40 издатели на вестници и журналисти от пресата, радиото и телевизията, които, като клиенти на агенцията, били получили изявлението за печата от 16 август, една компилация от 13 статии от вестници с голям тираж. Те съдържаха критически бележки относно уволнението му и свързаните с него обстоятелства, както и по принцип относно дейността на агенцията, негов работодател. В тях се твърдяло, че някои от клиентите на агенцията имат намерение да се откажат от нейните услуги поради посредственото им качество и липсата на техническо оборудване. Статиите били придружени от кратко циркулярно писмо, в което жалбоподателят изразявал надежда, че фактите, върху които те хвърлят светлина, ще бъдат окончателно изяснени в съдебните производства, инициирани срещу агенцията от нейни служители, включително от самия него. В последния абзац той искал лична среща с адресатите на писмото, с цел да обсъди с тях не само миналото, но също така и бъдещото развитие на германския пазар на новини.

Скоро след това, на 11 март 1985 г., жалбоподателят основал агенция за връзки с обществеността.

В същото време срещу него било заведено дело на основание на Закона за нелоялната конкуренция от 1909 г. Дружеството Е., което било придобило 25% от капитала на дружеството, управляващо агенцията, поискало от съда да наложи забрана срещу действията на г-н Якубовски. На 29 януари 1986 г. районният съд в Дюселдорф отказал да удовлетвори това искане, поради липса на правен интерес.

На 11 декември 1986 г., по жалба на дружеството Е., към която се присъединила и агенцията, Апелативният съд в Дюселдорф отказал да постанови забрана за жалбоподателя систематично да критикува агенцията, но разпоредил той да се въздържа от по-нататъшно разпространение на циркулярното писмо, под страх от налагане на глоба. Съдът приел, че жалбоподателят трябва да обезщети дружеството Е. за вредите, които са му били причинени и които биха му били причинени с тези действия. Решението на съда се основавало на чл. 1 от Закона от 1909 г., според който на всяко лице, което в процеса на търговията извършва за целите на конкуренцията действия, противоречащи на приетите морални норми, може да се забрани да извършва по-нататъшни такива действия, както и да бъде задължено да плати обезщетение.

Съдът приел, че в циркулярното писмо ответникът Якубовски е повторил от свое име твърденията, направени в приложените към него статии. На базата на

свидетелски показания той констатирал, че ответникът е планирал да създаде своя собствена агенция за новини и приел, че поведението му е било мотивирано от целите на конкуренцията. Според съда, г-н Якубовски без нужда е затруднил свой конкурент и с това е нарушил чл. 1 от Закона от 1909 г.

На 26 ноември 1987 г. Федералният съд отказал да приеме жалбата му, като лишена от изгледи за успех. Г-н Якубовски отправил жалба до Федералния конституционен съд, като се оплаквал от нарушение на свободата си на изразяване, гарантирана от Основния закон. На 4 октомври 1988 г. Федералният конституционен съд намерил жалбата за неоснователна. Той отбелязал, че забраната се отнася само до конкретния избран от жалбоподателя начин да разпространи своята информация и приел, че макар и да е от търговски характер, тя съставлява мнение, чието изразяване е конституционно защитено. По-нататък съдът отбелязал, че разпространението на циркулярното писмо едва ли може да се разглежда като опит от страна на жалбоподателя да повлияе на общественото мнение, а по-скоро е било насочено почти изцяло към защита на неговите лични бизнесинтереси и към осигуряване или подобряване на конкурентната му позиция на пазара на новините. Конституционната свобода на изразяване има превес над права, защитени от обикновените закони, но само когато изявлението е част от дискусия по въпроси от обществен интерес, а не и когато е направено с цел едни бизнесинтереси да надделеят над други в контекста на конкуренцията. Конституционният съд добавил, че положението не се променя от факта, че циркулярното писмо е било изпратено след изявлението за пресата, издадено от агенцията и насочено срещу жалбоподателя, тъй като за да претендира за защита въз основа на Конституцията, отговорът трябва да има за цел да повлияе на общественото мнение, а в случая не е така.

Резюме на решението на Европейския съд

Жалбоподателят се оплаква от съдебното разпореждане, с което му е забранено да продължи да разпространява своето циркулярно писмо от 25 септември 1984 г. Той твърди, че е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията. Поддържа, че след като бившият му работодател открито е поставил под въпрос професионалните му качества, а агенцията и по-късно районният съд са отказали публикуване на отговора му, е трябвало да прибегне до други средства, за да защити репутацията си. Циркулярното писмо просто е потвърдило основното от приложените статии от вестници, които вече са били широко разпространени.

Комисията споделя това становище в основната му част.

Правителството се противопоставя, като твърди, че Апелативният съд на Дюселдорф просто е упражнил дискреционните си правомощия по търговски въпроси, в съответствие с доктрината за свободата на преценка. Неговото решение, макар и да не е било единственото възможно, е оправдано, като се има предвид, че г-н Якубовски не толкова се е защитил, колкото е опетнил свой конкурент, с явното намерение да отнеме клиенти. Освен това, националните съдилища са показали умереност, като са забранили само разпространяването на циркулярното писмо от 25 септември 1984 г. и жалбоподателят е имал пълната свобода да изразява мненията си по всякакъв друг начин.

Съдът отбелязва, че оспорваната мярка без съмнение е съставлявала намеса при упражняването на свободата на изразяване на г-н Якубовски. Фактът, че в даден случай тази свобода се упражнява по начин, различен от участието в

обсъждане на въпроси от обществен интерес, не я лишава от защитата, предоставена с чл. 10.

Намесата е била "предвидена от закона" и е преследвала законна според Конвенцията цел, а именно "защита на репутацията и правата на другите" (вж. решенията по делата [Бартолд](#) и [Маркт Интерн и Клаус Беерман](#)). Следователно, остава да се установи дали тя може да бъде разглеждана като "необходима в едно демократично общество".

Съдът с последователност е приемал, че на договарящите държави трябва да бъде оставена определена свобода на преценка при определянето дали и в каква степен е необходима намеса, но тази свобода върви ръка за ръка с европейския контрол, който се отнася както до законодателството, така и до решенията, които го прилагат, дори и постановените от независим съд.

Такава свобода на преценката е съществена по търговски дела, по-специално в една толкова сложна и бързо променяща се област, като нелоялната конкуренция. Съдът трябва да ограничи своя преглед до въпроса дали мерките, постановени на национално равнище, са оправдани по принцип и пропорционални (вж. решението по делото [Маркт Интерн и Клаус Беерман](#)).

По настоящото дело изискванията за закрила на репутацията и правата на другите трябва да бъдат съпоставени със свободата на жалбоподателя да разпространява своето циркулярно писмо и откъсите от вестници.

И трите съдилища в Германия, които са се произнесли по съществуването на действията на г-н Якубовски, единодушно са ги приели като акт на нелоялна конкуренция, нарушаващ "установените морални норми", тъй като, според тях, основната им цел е била да се отклонят клиенти на агенцията, предишен негов работодател, към новата агенция, която той създаде наскоро след това. Решенията на съдилищата се основават главно на текста на циркулярното писмо, по-специално на последния абзац, в който, според тях, изпращащият го ясно е изразил желанието си да установи лични бизнесконтакти с адресатите. Националните съдилища са се позовали, освен това, на свидетелски показания, според които и преди разпращането на циркулярното писмо жалбоподателят е планирал да основе своя собствена агенция. Доказателствата, представени пред съда, не оборват това заключение.

И трите германски съдилища са държали сметка за факта, че г-н Якубовски е бил лично атакуван в изявление за печата, издадено от неговия бивш работодател. Все пак, поради споменатите по-горе обстоятелства, те са придали на това по-малко значение, в сравнение с основната според тях особеност, а именно предимно конкурентната цел на действията. В отговора, публикуван в крайна сметка от г-н Якубовски, той изложил подробни реплики на всички основни обвинения, съдържащи се в изявлението за печата на агенцията. Съдържанието на неговия отговор, обаче, значително се различава от това на циркулярното писмо.

Най-сетне, трябва да се подчертае, че оспорваното разпореждане на съда се е ограничило само до забрана за разпространение на циркулярното писмо. Апелативният съд на Дюселдорф е отхвърлил искането за налагане на г-н Якубовски на забрана систематично да критикува агенцията. По този начин той е запазил правото си да изразява своите мнения и да се защитава с всякакви други средства. Следователно, намесата, от която се оплаква жалбоподателят, не може да бъде разглеждана като непропорционална.

Поради това, не може да се твърди, че германските съдилища са прекрачили границите на свободата на преценка, оставена за националните власти, и няма нарушение на чл. 10.¹

¹ Решението е взето с шест на три гласа.